

Å r s m e l d i n g

for Oppland sau- og geitelslag for 1960.

Organisasjonsarbeide.

Ved utgangen av 1960 var det innbetalt kontingent for 31 lag med tilsammen 1383 medlemmer. Ett nytt lag er stiftet i året, mens 3 av de eldre laga ikke hadde betalt kontingenten. En rekner imidlertid med at disse vil komme igjen.

Lags- og medlemstall for 10 årsbolken 1951-60.

1951	30 lag	1577 medlemmer
1952	32 "	1560 "
1953	33 "	1614 "
1954	29 "	1412 "
1955	31 "	1645 "
1956	30 "	1484 "
1957	31 "	1685 "
1958	30 "	1388 "
1959	33 "	1364 "
1960	31 "	1383 "

Medlemstallet for hvert lag som har betalt kontingenten er i middel 45 mot 41 i 1959. Lags- og medlemstallet synes å ha stabilisert seg på vel 30 lag og ca. 1400 medlemmer. Det skulle imidlertid være gode muligheter for en betydelig økning i hvertfall av medlemstallet, da det enno gjenstår gode småfebygder hvor det mangler lag, eller hvor arbeidet ikke er kommet i gang for fullt. Største laga er Fåberg og Fåvang, begge med 153 medlemmer, Skjåk med 120, Lesja med 86 og Vestkjölen 80. Størst økning i medlemstallet har Fåvang, Lesja, Kolbu og Vang.

Fylkeslaget har fortsatt oppmerksomheten henvendt på mulighetene for å få stifta nye lag hvor det måtte være behov for det, og ellers på mulighetene for styrkelse og utbygging av organisasjonen.

Arbeidet i lokallaga.

Den store interesse for småfeholdet gjenspeiler seg i en livlig lagsvirksomhet. De aller fleste av laga utfolder stor aktivitet, og tar opp mange store saker på det lokale plan. I første rekke nevnes arbeidet for å skape gode småfesiå som mange steder er på god veg til å bli virkelig festdager for småfeholdet.

Småfesjåa er da også vårt beste middel til å vekke interesse og gi impulser.

Arbeidet med avlsspørsmålene har fortsatt en bred plass. Dette skaper muligheter for å satse på det beste avlsmaterielle som kan skaffes. Gjennom lagas arbeid for å skaffe førsteklases værere er det gjort en innsats som har båret meget gode frukter. Dette arbeidet fortsetter for full kraft. Meget gledelig er også en økende interesse for aydråttskontrollen som allerede har resulteret i en betydelig økning i tilslutningen, særlig da for sau. En rekke lag deltar i arbeidet med håndhevelsen av handyrlova. Sams_sausanking arbeides det med i flere lag - i de fleste tilfeller løses tiltaket på frivillig måte.

I nær tilknytning til arbeidet med håndhevelsen av handyrlova står arbeidet med opprettelse og drift av værehammer. Arbeidet med fellesdrifter_for_sau er også en aktuell oppgave. Den stigende krav til ullkvalitet og ullbehandling skaffer laga viktige arbeidsoppgaver. Mikroskopiske_ullundersøkelser av avlsmateriellet blir mer og mer vanlig, og stadig flere lag skaffer utstyr slik at arbeidet kan utføres lokalt. Når det gjelder arbeidet med felles_ullinnsamling utføres det også stort og verdifullt arbeid, og ikke minst når det gjelder det faglige opplysningsarbeid. I samband med småfesjåa har en rekke lag satt i gang klyppekontroll.

Mange lag gjør også mye for livdyromsetningen. I første rekke må her nevnes tiltak som lammekåring og drift av livdyrkontor. Det drives et utstrakt faglig opplysningsarbeid gjennom korte kurser og demonstrasjoner, foredrags- og filmkvelder, studieringer m.v. om aktuelle emner for småfeholdet.

Av andre viktige arbeider som det har vært arbeidet mye med kan nevnes fellesseterspørsmålet for geit, registrering av lammetap og årsakene til disse og ikke minst de mange problemene som rovdyrplagen skaper.

Småfeholdets stilling.

I 10 årsbolken 1949-59 økte sautallet i landet fra 1 735 408 dyr til 1 801 292 dyr, d.v.s. 3,8 %. For Opplands vedkommende var det i samme tid en nedgang i antallet fra 114 666 til 108 970 dyr eller nære 5 %. Sauholdet øker i fjell- og dalbygdene, mens det minker på flatbygdene, hvor ettervirkningene av et mer krisepreget sauehold ennå gjorde seg gjeldende så sent som ved tellingen i 1949

Største framgangen i antall hadde Sör-Fron, Ringebu, Öyer, V.Gausdal, Fåberg og Vang. Ringebu hadde største sautallet med vel 12 000 dyr, d.v.s. nesten dobbelt så meget som Sör-Fron som kommer som nr. 2 med 6 509 dyr.

Omsetningen av produktene fra saueholdet har den senere tid vært stabil og har ikke bydd på nevneverdige problemer. Når det gjelder kjøtt, ligger prisen på representantvaren litt i overkant av hva jordbruksavtalen fastsetter. Når det gjelder ullsektoren kan en fortsatt glede seg over framgang for den norske ulla. Prisene gikk opp for 1960, spesielt da for de bedre kvaliteter. Norsk ull i kl. I er anerkjent over alt og anvendelsesmulighetene öker i samsvar med en bedre kvalitet og ikke minst en bedre behandling av ulla. De siste års utvikling når det gjelder norsk ull har ikke lite av eventyret over seg.

Geitetallet viser tilbakegang for hele landet for samme tiårsperiode, fra 146 577 til 100 884 dyr - eller hele 31,2 %. For Oppland er det tilbakegang fra 25 074 til 17 429 dyr eller 30,5 %. Tilbakegangen har flere årsaker, som vi har vært inne på tidligere, men hovedårsaken er utvilsomt den prispolitikk som har vært fört og hvor geitmjölkprisen til stadighet er kommet i ugunstigere stilling i forhold til våre övrige jordbruksprodukter. Særlig er det mest rasjonelle geitehold blitt urimelig beskattet på denne måten. Vi har også ved flere höver påpekt den eiendommelighet at geitavlens skjebne skal være knyttet til en annen produksjonsgren, og at prisutviklingen helt ut blir avhengig av hva som gagnar denne mest, uten at geitavlens folk har höve til å delta i dette.

Kvalitativt ligger småfeavlen i fylket högere enn noen gang tidligere, noe årets småfesjä bar tydelig bud om. Dette gjelder både sau og geit.

De viktigste tall fra småfekontrollen for 1959 er fölgende (Tallene for 1960 foreligger enno ikke):

Sau:	Antall	Söyevekt kg	Ullvekt kg	Gagnslam	Lammevekt kg	Lammevekt pr. vinter fora söye kg
Dalasaue	672	78,7	4,-	1,61	43,1	66,8
Sjeviot	54	61,6	3,2	1,53	35,3	49,-
Spælsaue	37	55,1	2,5	1,70	35,8	60,9
Rygja	106	73,3	3,8	1,68	42,-	66,6
Blandingssau	71	52,9	3,1	1,52	36,4	51,2
Middel	(940)	74,4	3,9	1,61	42,5	64,3

Geit:

Kontrollag	Buskaper	Kg. mjölk pr. årsgeit	% feitt	Mjölkefeitt kg	Kt.f.	F.e. I al
12	117	451	3,64	16,4	121	407

Fylkeslagets arbeid.

Styret har i året bestått av Per Lindsheim, Nordberg, (formann), Johs. Finsveen, Fåberg (nestformann), Gunnar Stuve jr., Biri, Ivar Lövbrötte, Bleiken og Helge Lo Valstad, Grindaheim, med fylkesagronom Moen som sekretær. Som arbeidsutvalg har fungert Lindsheim, Finsveen, Stuve og Moen. Det er i året holdt 2 styremøter og 1 møte i arbeidsutvalget hvor det tilsammen er behandlet 38 saker.

Faglig rettleiingsarbeid.

Det er holdt en rekke kveldskurser og foredrags- og filmkvelder i laga. På etterjulsvinteren ble det således holdt en rekke foredragskvelder om foringsspørsmål og aktuelle spørsmål i forbindelse med foring og lamming. De fleste av disse ble holdt av fylkesagronom Moen. Dessuten deltok konsulent Fjell i Norsk Sau- og Geitagslag og veterinær Helge Ree på endel av kursene. Ellers ble det ved hjelp av lokale krefter arrangert en rekke kurs og foredragskvelder om aktuelle emner for småfeavlen.

Kurs i sauavl ble holdt i høst på Lillehammer med deltakelse fra hele fylket. Forelesere var: direktør Finn Isaksen, veterinær Helle, rektor Presthegge, konsulent Fjell, lærer Övrebö og fylkesagronom Moen.

Kurset som varte i 2 dager var godt besøkt, og behandlet avls-, forings- og sjukdomsspørsmål. Det ble vist film og lysbilder.

Lammesjukdommene.

Arbeidet med klarlegging av lammesjukdommene er ført videre, og det er i året satt i gang journalføring over endel buskaper i en rekke lag. Dette arbeidet skal strekke seg over 5 år, og har som formål å søke å få klarlagt hovedårsakene til lammetapene. Det er stor interesse for tiltaket.

Forsøk med inseminering av småfe.

For undersøkelse av mulighetene for å ta i bruk kunstig inseminering i geitavlen, ble det i samarbeid med veterinærene Blystad

og Nordrum satt igang en del prøver. Det ble stilt til disposisjon 3 av de beste avlsbukkene som kunne skaffes. Disse ble plasert på sedstasjonen i Fåberg hvor veterinær Blystad forestod seduttaking. Veterinær Nordrum utførte så inseminering på en rekke buskaper i Fåvang. I alt ble inseminert 153 geiter. De endelige resultater foreligger enno ikke. Men det synes å være på det rene at det enno er ting som må klarlegges nærmere før tiltaket kan settes ut i livet.

Norsk sau- og geitalslag støttet tiltaket økonomisk, likedan ble det gitt tilskott av forskingsmidler til arbeidet. Det ble videre arbeidet med planer om å få i gang prøver med inseminering av sau. Etter planen skulle tiltaket avgrensnes til Fåberg. På grunn av vansker av mer teknisk art, måtte imidlertid arbeidet avbrytes.

Filmsaken.

Sauofilmen er i året gjort i stand som stumfilm. Det er Landbruksdepartementets Film- og Billedkontor som har utført dette arbeidet. Spørsmålet om å ta opp tale og musikk til filmen på lyd-bånd vil det bli tatt standpunkt til senere. Filmen skal ha premier i forbindelse med årsmötet 1961. Geitfilmen er fortsatt under arbeid.

Avkomsgranskning.

Det er også i år sendt inn forslag på endel værere til avkomsgranskning. 3 av disse ble godtatt. Oppdretterne er fortsatt noe tilbakeholdne når det gjelder dette tiltaket, og det byr på vanskeligheter å få stilt de beste lamma til disposisjon.

Avlsværer.

Laget har solgt sin premierte dalavær som siste år stod plaser i Vang. I stedet er innkjøpt 1 sjeviotværslam fra Hordaland. Dette fores i vinter av Ivar Lövbrötte.

I slutten av september foretok Lindsheim, Lövbrötte og Moen en tur til Hordaland for å kjøpe inn sjeviotværslam. I alt ble innkjøpt 7 værslam fra ymse oppdrettere. Utenom dette ble 2. pr. væren "Rå-Draug" innkjøpt til Skjåk sau- og geitalslag. Værene som ble innkjøpt fra Sogn og Fjordane i 1959 presenterte seg meget godt på småfesjåa, og de fleste av dem er satt inn i avlen i N. Gudbrandsdal.

Rovdyrplaga.

Rovdyrherjingene skaper stadig større problemer. Sett under ett er nok reven den verste saudreperen da den tar grådig for seg i

lammeflokkene om våren. Størst tap og mest uhygge blir det allikevel der de større rovdyra slår til. Gaupa er fortsatt den av disse som krever de fleste offer. I år er det særlig Skjåk og Ringebu som har fått merke dette. Det synes å være på det rene at gaupefamilien vokser stadig, og gaupefaren representerer idag i enkelte bygder så store problemer at flere har fått betenkeligheter med å slippe sau til fjells. I Sør-Gudbrandsdal er det også ting som tyder på at streifyr av ulv har vært på ferde.

Fylkeslaget ser det fortsatt som en meget stor oppgave å arbeide for tiltak som kan holde rovdyra nede, i første rekke da høyere skottpremier og mer effektive fangstmetoder.

Da rovdyrplagen er stor i distriktene som grenser til Hedmark, har de to fylkeslagene innledet samarbeide i sakens anledning, og går inn for fellesopptreden i kampen mot rovdyra. Som tidligere gjør hunden endel skade både ved at den river ihjel sau og ikke minst i forbindelse med den tidlige jakttia som også er blitt et stort problem for sauholdet i mange bygder.

Ellers har en i året fått nye bevis for at de tobente rovdyra representerer større problemer enn en har vært merksam på, så store at en har funnet det nødvendig å ta seg av saken organisasjonsmessig såvel lokalt som i fylkes- og landslag.

Kåring av lam.

Fylkeslaget driver fortsatt kåring av lam i forbindelse med alle sjå. Fåvang sau- og geitalslag arrangerer dessuten særskilt lammekåring. I alt møtte det i året 319 lam til kåring, hvorav 220 på Fåvang.

Livdyromsetning.

Omsetning av gode livdyr er fortsatt meget stor både når det gjelder sau og geit. Fylkeslaget har atskillig arbeid med formidling av salg. Kåringsdagen og livdyrkontoret som laget i Fåvang har opprettet har vist seg å fylle et stort behov, og har vært til stor nytte både for kjøpere og selgere. Ikke minst kjøperne har gitt uttrykk for at de forstår å vurdere den rettleiing de får på denne måten.

Småfekontrollen.

Forståelsen for saukontrollen er fortsatt gledelig stor og nye lag er stadig i emning samtidig som medlemstallet i de eldre

lag öker. Hva angår geitkontrollen er tilslutningen som tidligere. Laget anser arbeidet for større oppslutning til småfekontrollen for å være en hovedoppgave, som det til stadighet må arbeides med.

"Gullginre" til gullmedaliør.

I samarbeid med Oppland Bonde- og Småbrukarlag tok fylkeslaget opp arbeidet for å skaffe saukaren Håkon Brusveen en førsteklasses ginre, som ekstrapremie for hans gullmedalje i vinterolympiadens 15 km. Tiltaket vant tilslutning og "gullginra" kunne deles ut på Fåvangsjået hvor en hadde fritt valg, slik at gullginra ble basginra på sjået. Fåvangsjået var forresten ikke snauere enn at de sendte med ei "sølvginre" også, d.v.s. en 2. pr. ginre som belønning for sølvmedaljen.

Småfesjåa.

Fylkeslaget har fortsatt hatt ordningen av ruten for småfesjåa i fylket til behandling. Planen for sjåa er no på det nærmeste fastsatt. Det gjenstår no bare å fastsette stedet for Sør-Gudbrandsdal hvor avgjørelsen er blitt utsatt. Saken skal behandles igjen på årsmötet 1961.

Fylkeslaget har ellers på ymse måter arbeidet for å skape interesse for sjåa. Firma M.J. Norlis Maskinforretning har i året satt opp to vandrepokaler for hovedsjåa i Gudbrandsdalen.

Geitmjölkomsætningen.

Det har fortsatt vært arbeid å gjöre når det gjelder geitmjölkprisen. Knappheten på geitost har gjort det lettere å arbeide med denne saken. Bl.a. har styret i Gudbrandsdalen ysteriforening stilt seg positive til saken og lagt fram forslag til lösning som stort sett har falt sammen med lagets syn. Lösningen på landsplanet er imidlertid ikke blitt så tilfredsstillende, idet det stadig går i retning av større diferensiering som favoriserer svakere driftsformer. Dette passer dårlig for vårt fylke hvor geitholdet for en vesentlig del er å finne som små flokker på små bruk. Det er disse som er representative for fylkets geitehold og det er hensynet til disse som først og fremst er avgjørende for fylkeslagets standpunkt i denne sak.

Fellessetre for geit.

I året er bygget fellesseter for geit i Åstdalen i Ringebu. 6 småbruk er med i tiltaket. Setra ligger ideelt til både hva

beiteforhold og transportforhold angår, og deltakerne har gjort en meget respektabel innsats ved reising av anlegg som kan tjene som mønster for slike tiltak. Ellers arbeides det fortsatt med saken i en rekke bygder. I Vågå er det fortsatt fellesdrift på en eldre seter i Griningsdalen hvor det skulle være plass og mulighet for flere anlegg. Det er videre lagt fram foreløpige planer av større omfang i Skjåk hvor beiteforhold og forholdet til almeningen ser ut til å framtvinge løsning av spørsmålet på bredt grunnlag.

Henstillinger og uttalelser.

I året er det fra fylkeslaget sendt følgende henstillinger og uttalelser:

1. Stönaden til småfeavlslag.
2. Buskapstilskott til småfekontrollen.
3. Rovdyrplagen.
4. Geitnjölkprisen.
5. Godtgjerdsla for ullmottaking.
6. Ullstandarden.
7. Forslag om ymse organisasjonsmessige spørsmål.

Landslagets årsmöte på Geilo.

Som fylkeslagets representanter mötte Per Lindsheim og Reinhardt Riise.

Diplom.

Fylkeslagets diplom er besluttet tildelt Anders Vaule, Fåberg og Kr. Alseth, Biri, for "dugande innsats som saualarar og gjevt arbeid for sauhaldet".

Rundskriv.

25 rundskriv av faglig og organisasjonsmessig art er sendt laga i 1960.

Pressemeldinger.

I likhet med tidligere er det også i år sendt en rekke korte avismeldinger om aktuelle småfespørsmål.

Brevbok og journal viser 714 sendte og 192 innkomne brev.

Styret vil få rette en takk til Norsk Sau- og Geitalslag for godt samarbeid og for stønad og hjelp i året, likeledes til Oppland landbruksselskap som også i år har gitt tilskott til kursarbeidet.

Vi takker lokallaga og tillitsmennene i disse for godt arbeid, pressen for all velvilje, og ellers alle som på ymse måter har støttet arbeidet vårt.

Lillehammer 28. januar 1961.

Per Lindsheim
(sign.)

Ivar Lövbrötte
(sign.)

Johs. Finsveen
(sign.)

Gunnar Stuve jr.
(sign.)

Helge Loe Valstad
(sign.)

Olav Moen
(sign.)